

יד
מהר"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
במדבר
אייר ה'תשע"ו ב'שכ"ז
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור דברי הגמרא במס' בבא מציעא דף ק"ז ע"ב.
האם סגולת פת שחרית היא בדרך נס, או שהיא ע"ד הטבע.
המשך בעניין מיתת כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, ודחיית ההשערה שמתו במלחמת
בר כוכבא – בר כוזיבא, אשר באה ממקורות זרים וממעייין נרפש.
קריאה נוספת בדבר עריכת השיעורים.
דברי מרן שליט"א בשבח הקונטרס "מועדי השם" על הלכות ספירת העומר ומנהגי
העומר.
מדור "דקדוקי תורה" על הפטרת במדבר ופרשת נשא.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 479

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 355

השיעור מוקדש לרפואת הרוח הנימול
ה"ה נתנאל יהודה הי"ו בן ידידנו הרב דקל ענאקי הי"ו.
המקום ברוך הוא יגדלו לעבודתו וליראתו, וכשם שנכנס
לברית כך יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ולרפואת הדרך הנימול נתנאל יהודה בן ידידנו הרב דקל ענאקי הי"ו. המקום ברוך הוא יגדלוהו לעבודתו וליראתו, וכשם שנכנס לברית כך יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים, אבי"ר.

ביאור דברי הגמרא במס' בבא מציעא דף ק"ז ע"ב, והאם סגולת פת שחרית היא ע"ד הטבע.

בעזיה"ת, לקראת חג מתן תורתנו, נציין שלשה דברים, מתוך מעלות תורתנו הקדושה. איזה שכר טוב, הובטח למקיימי המצוות. וכן להראות את יופי התורה, איך רמוז בה עניינים אשר אינם נראים בפשט. אבל כאשר מעיינים, מוצאים דברים גדולים, ציצים ופרחים. וכן בכדי להראות את עמקות התורה. כמובן, הכל על קצה המזלג, כיון שארוכה מארץ מדה.

כתוב בפסוק, לקראת סוף פרשת משפטים, **וְעַבְדְּתֶם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, וּבְרַךְ אֶת לַחְמְךָ וְאֶת מִימֶיךָ, וְהִסְרְתִי מִחֲלָה מִקֶּרְבְּךָ** [שמות כ"ג, כ"ה]. דהיינו, מי שעובד את ה', התורה מבטיחה לו, שתהיה לו ברכה בלחם ובמים, ובהסרת המחלות.

אומרת הגמרא במסכת בבא מציעא דף ק"ז ע"ב [ב] כך, 'מחלה', זו מרה. ולמה נקרא שמה מחלה? שהיא מחלה כל גופו של אדם. המרירות והחמיצות שנובעת מן המרה, משפיעה על כל הגוף. כך מפרש רש"י, שהמרירה שבה גדולה ונובעת ומתפשטת בגידין ובעצמות. אבל בזכות לימוד התורה וקיום המצוות, הקב"ה יסיר ממנו את המחלה הזאת.

ממשיכה הגמרא ואומרת, דבר אחר, 'מחלה', ששמונים ושלושה חלאים תלויין במרה. כיצד מבטלים זאת? וכולן, פת שחרית במלח וקיתון של מים, מבטלתן.

דהיינו, ע"י שהאדם משתדל לאכול פת שחרית בבוקר לאחר התפילה והשילוש, בכדי

שלא ישאר רעב. והוא אוכל את הפת הזאת, עם מלח. אמנם בזמנינו, אין חובה לטבל את הפת במלח. אבל כיון שבזמן חז"ל, היו עושים את הפת בדר"כ בלי מלח, לכן הם היו צריכים להוסיף באכילתה מלח. אבל כבר הפוסקים אומרים [עיין כף החיים בסימן קנ"ה ס"ק כ"ג], כי בזמנינו, בפת בעצמה נוהגים לתת מלח. וכמבואר בגמרא בברכות [דף מ' ע"א], שאם יש בפת טעם, של תבלין או מלח, או שהיא פת נקיה, לית דין צריך בָּשֵׁשׁ. כלומר, לא צריך להתעכב, ומלהמתין מלבצוע, מפני כבוד הברכה, כיון שהיא כבר מוטעמת. א"כ מובן, שאם יש מלח בתוך הפת, ממילא הוא כבר מלוח. לכן, או שיוסיפו מלח בשעת הלישה, או שיוסיפו בשעת האכילה.

לגבי קיתון של מים מבטלתן, לפי דעת רש"י שם, זה לאו דוקא מים, אלא ק"ו יין. זה עוד יותר טוב. אבל אם אין לו יין, בשער הציון [סי' קנ"ה אות ג'] מדייק המשנ"ב מדברי רש"י, כי ה"ה לגבי כל המשקין. א"כ, לכל הפחות מים. אבל לגבי משקין אחרים, בין אם המדובר ביין, שאין בו אפילו טפת מים, ובין אם המדובר לגבי תה או קפה, כפי שהפוסקים אומרים [כמבואר בכה"ח שם], כי בעצם רובם מים, זה מועיל עוד יותר, כיון שזה חם.

מוסיפה הגמרא שם כך, תנו רבנן, י"ג דברים נאמרו בפת שחרית. מצלת מן החמה, ומן הצנה, ומן הזיקין, ומן המזיקין, ומחכימת פתי, וזוכה בדין, ללמוד תורה וללמד, ודבריו נשמעין, ותלמודו מתקיים בידו, ואין בשרו מעלה הבל, ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת, והורגת כינה שבבני מעים.

הגמרא מונה כאן שלש עשרה דברים, שיפת שחרית מועילה להם. זה מציל מן החמה, דהיינו בימות הקיץ, החום מזיק לאדם, אם הוא לא יאכל פת שחרית וישתה קיתון של מים. אבל ע"י שהוא אוכל, הגוף מתחזק כבר

בעל בן איש חי דף כ' אות ו', ועוד. אולי לכך הכוונה.

ובסוף אומרת הגמרא, ויש אומרים, אף מוציא את הקנאה, ומכניס את האהבה. דהיינו, אם האדם לא אוכל בבוקר, אז יש לו מדת הקנאה. הוא מקנא מכל דבר. אבל כאשר הוא אוכל בבוקר, הוא רגוע. וכן 'מכניס את האהבה', אם ח"ו ישנה שנאה בין הבריות, ע"י שהוא כבר אכל ושתה, ממילא יש לו נחת רוח בכדי שיהיה אהבה ואחוה שלום ורעות.

א"ל רבה לרבא בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי, שיתין דהוטי דהוטי, ולא מטו לגברא דמצפרא כרך. דהיינו, אם האדם אכל בבוקר, גם אם ירצו ששים אנשים אחריו, הם לא ישיגו אותו וכו'. הוא מביא לו פסוק מן הנביא [ישעיהו מ"ט, י"ג], לא ירעבו ולא יצמאו ולא יפם שרב ושמש וגו'. אבל הוא ענה לו, כי ישנו פסוק מן התורה, מהכא, ועבדתם את יי אלהיכם, וברך את לחמך ואת מימך, והסרתם את יי מחלה מקרבך [שמות כ"ג, כ"ה]. ועבדתם את יי אלהיכם, זו קרית שמע ותפילה. וברך את לחמך ואת מימך, זו פת במלח וקיתון של מים. מכאן ואילך, 'זהסירותי מחלה מקרבך'.

במדרש הגדול בפרשת משפטים, הגירסא היא 'שמונים ושמונה חלאים תלויים במרה', ולא שמונים ושלושה חלאים.

השתוממתי מכך, כי לכאורה, הגמרא אומרת פ"ג חלאים, כיון שזאת גימטריא של מלה 'מחלה'. כך הוא החשבון. א"כ, כיון יצא לבעל מדרש הגדול, שזה פ"ח חלאים? הרי אם הדבר כן, מהיכן לומדים זאת?

אמרתי לעצמי, אסתכל בכת"י של ספר מדרש הגדול, אולי ישנה טעות דפוס. ברוך ה', כעת יש לי את מדרש הגדול על ספר שמות, בכתב יד. זיכה אותי לכך ידידנו הרב שלמה אלמוג הי"ו מעיקונ"ת ירושלים ת"ו, הוא מצא את

בהתחלת היום, וממילא לא יזיק לו החום בהמשך. וכן בחורף, מן הצינה. ומן הזיקין, ומן המזיקים, ובזמנינו 'מן המזגנים'... בכל אופן בשבילי.

צריך להבין, כיצד פת שחרית מצילה מן המזיקים? בשלמא לגבי 'מן הזיקין', דהיינו הרוח, אפשר להבין שהרוח מזיקה. אבל מה הפירוש, מן המזיקים?

מישהו אמר לי, כי הכוונה שזה מציל מן השודדים והלסטים. אמרתי לו, תשמע, כתוב בירושלמי מסכת ברכות [דף ה' ע"א], כל הקורא קרית שמע על מטתו, מזיקין בדילין הימנו. אומר על כך הרשב"ץ [שם], יש מפרשים 'מזיקין', גנבים ולסטים וחיה רעה. וזה הפירוש, מדרך מינות הוא, כדי שלא להאמין בשדים. דהיינו, מי שאמר את הפירוש הזה, זה דרך מינות, כי הוא רוצה להכניס בגמרא פירוש מוזר ומשונה, כיון שהוא לא מאמין בשדים. לפי שהאמת היא, כי בכל מקום בלשון הגמרא, 'מזיקים' היינו שדים.

א"כ בנ"ד, איך פת שחרית מצילה מן המזיקים? לגבי הדברים האחרים, זה אכן מובן. גם לגבי הכתוב בהמשך, מחכימת פתי, אפילו שהוא לא כ"כ אדם חכם, ע"י הפת שחרית, השכל שלו מתחזק. וזוכה בדין, אם יש לו דין, שואלים אותו שאלות בבית דין, והוא יודע מה לענות. אבל אם הוא יהיה רעב וצמא, אם הלך בלי לאכול, הוא מבולבל, עונה תשובות לא לעניין, איננו זוכר פרטי דברים, וטוען את טענותיו בצורה בלתי מתקבלת על הדעת, ולכן הוא מפסיד. זוכה ללמוד תורה, יש לו הבנה בלימוד. דבריו נשמעים, הוא מדבר בטעם ובשכל. הגמרא אומרת י"ג דברים, חוץ מאותן פ"ג מחלות, אשר פת שחרית מועילה להם. אבל לכאורה, מה זה קשור למזיקים?

כנראה, הדבר כפי שמובא בספרים, כי המלח מועיל כנגד המזיקים. [עייין הגדה של פסח להגרי"ח

הכת"י הזה. ובזכות ידידנו הרב יפת מה טוב הי"ו, כבר יש לי זאת מצולם וכרוך. מיד בדקתי, וראיתי שכתוב אותו הדבר, שמונים ושמונה חלאים.

דרך אגב, חשבתי שספר מדרש הגדול שבדפוס, הוא ספר מדוייק. אבל כעת ראיתי כי בדפוס ישנו איזה שיבוש באיזה מקום, ובכת"י הדבר כתוב בצורה הנכונה. מסתמא ישנם עוד שיבושים. ברוך שמסר עולמו לשומרים.

הערה מהקהל: אולי זאת גימטריא שלמלה 'המחלה', בתוספת האות ה"א.

תשובת מרן שליט"א: יפה, אבל בפסוק הזה לא כתוב 'המחלה', אלא 'זהסירותי מחלה מקרבך'. וכי היתה לו גירסא אחרת?

שאלה מהקהל: ישנו פסוק, 'כל המחלה אשר שמת בי במצרים לא אשים עליך'.

תשובת מרן שליט"א: טוב. אולי אפשר להסביר כך. מסתבר שכך צריכה להיות התשובה, אבל צריך להבין זאת. אכן, בתוספת האות ה"א, במלה 'המחלה', יוצא שמונים ושמונה.

אבל בעצם, אלו שני פסוקים שונים. בפסוק הראשון כתוב, ויאמר אם שמוע תשמע לקול יי אלהיך, והישר בעיניו תעשה, והאזנת למצותיו, ושמרת כל חקיו, כל המחלה אשר שמת בי במצרים לא אשים עליך, כי אני יי רפאך [שמות ט"ז, כ"ו]. אבל בפסוק השני כתוב, והסרתי מחלה מקרבך [שמות כ"ג, כ"ה]. דהיינו, ישנם שני מצבים. ישנו מצב, שבכלל לא תתחיל המחלה. וישנו מצב, שאם המחלה תהיה, הקב"ה יסיר אותה. אבל משמע, שהיא כבר התחילה. והחילוק ביניהם, שישנן הבאות בגלל העוונות, וסיבות שונות. הקב"ה שולח לו מחלה. על כך נאמר, 'לא אשים עליך', מעיקרא. אבל ישנן מחלות, הבאות על האדם מבלי שירצה. כגון, היה חורף ורוח, והוא הצטנן.

או שאכל אוכל לא טוב, וגרם לעצמו את החולי. טבע העולם, הביא לו את המחלה, והוא לא יכול להינצל מכך. כביכול, המחלה הזאת, מוכרחת לבוא. כמה שהאדם יזהר, הוא לא יוכל להינצל מכך. על כך נאמר, והסירותי מחלה מקרבך. כלומר, המחלה בעצם כבר התחילה, והקב"ה יסיר ממך את המחלה. א"כ לכאורה, אלו שני פסוקים שונים.

ברם, כנראה שלמרות זאת, סוף סוף זאת אותה המלה, והעניין דומה האחד לשני, משלים אחד את השני, ממילא ישנו קשר בין המלה 'מחלה' למלה 'המחלה' בתורה.

ישנו דבר כזה, בגמרא מסכת גטין ודף ח"פ ע"ב, כתוב שם, 'מהרה' דמרי עלמא, תמני מאה וחמשינ ותרתי הוא. מפרש רש"י, כמנין 'ונשנתם'. דהא כתיב, 'כי אבד תאבדון מהר'. כתוב בפסוק, פי תוליד בנים ובני בנים, ונושנתם בארץ, והשחתם ועשיתם פסל וגו', העידתי בכם היום את השמים ואת הארץ פי אבד תאבדון מהר וגו' [מרן שליט"א אומר בכינוי, 'אבוד יאבדון']. ואילו הגמרא אומרת, כי 'מהרה', זה בגימטריא שמונה מאות וחמשים ושתים שנים. איך מצד אחד, אתה מדבר על 'מהר', ומאידך על 'מהרה'? אלא מאי מתכוונים על פסוק אחר, על הכתוב בקרית שמע, ויאבדתם מהרה מעל הארץ הטבה וגו' [דברים י"א, י"ז]. דהיינו, אפילו שמדברים על מלה אחרת, 'מהר', בכל זאת מביאים פסוק שכתוב בו 'מהרה'. נראה שבתורה, חייב להיות קשר בין מלים הדומות, למרות שזה כתוב בעניין אחר, אבל ברמזי התורה הדבר מתקשר לשני.

ממילא כנראה י"ל אותו הדבר גם בנ"ד, 'מחלה' – 'המחלה'.

אולם לכאורה, מהיכן יצא לגמרא, שישנם שלש עשרה דברים?

הכוונות יחד. באמרו [דברים ז', ט"ו], וְהִסִּיר יְהוָה מִמֶּךָ כָּל חֲלִי, וְכָל מַדְוֵי מְצָרִים הָרָעִים אֲשֶׁר יִדְעֶתָ לֹא יִשְׁיִמָּם בָּךְ, וּנְתַנֶּם בְּכָל שְׁנָאֶיךָ. א"כ מובן, שמדברים כאן על שני סוגי דברים.

האם סגולת פת שחרית היא בדרך נס, או שהיא ע"ד הטבע.

אולם עלינו להתעמק, בכדי להבין את העניין. כתוב בגמרא שהבאנו לעיל, פת שחרית וקיתון של מים מבטלתן. השאלה היא, האם זהו בגדר נס, או שהדבר בדרך הטבע? לכאורה, הפשטות היא, שזהו דבר טבעי. כך נראה מדברי הטור [סימן קנ"ה]. הביאו את דבריו, המושג"ב [סי' קנ"ה ס"ק י"א] וכף החיים [שם ס"ק כ"ו].

הטור מביא את הגמרא דלעיל וכותב כך, קודם שילך לבית המדרש, יכול לאכול פת שחרית, אם הוא רגיל בו. כדאמרינן בעלמא, כדטעים בר בי רב ועייל לכלה. וטוב שירגיל בו. כדאמרינן, פ"ג מיני חלאים תלויין במרה, וכולם פת במלח וקיתון של מים שחרית מבטלתן. ומצוה להנהיג עצמו במדה טובה והנהגה טובה, לשמור בריאותו, כדי שיהא בריא וחזק לעבודת הבורא יתעלה. לכאורה, נותנים לנו כאן עצה טובה, מבחינת בריאות הגוף, אבל זה לא נס.

דהיינו, גם אם גוי יעשה זאת, או רשע שאינו שומר תורה ומצוות, עובר על כל התורה כולה, אם הוא יעשה זאת, לכאורה הדבר יועיל לו. זה כמו כל תרופה, שהקב"ה ברא בעולם, שהיא בדרך הטבע, הרי היא אינה מועילה רק לצדיקים. למשל, אם האדם יקח אקמול, וכי ישנו הבדל בין צדיק לבין רשע? בודאי שלא. כי לפי מה שהקב"ה ברא, בדרך הטבע, כך צריך להיות. א"כ ה"ה לגבי פת שחרית וקיתון של מים מבטלתן, לכאורה זהו דבר טבעי. והדבר מובן, כי כאשר האדם קם בבוקר, לאחר שכל הלילה האדם לא אכל ולא שתה, הוא

נתחיל מלפני כן, הגמרא אומרת כך, זעבדתם את י"י אלהיכם, עבודה שבלב זו תפילה, קרית שמע ותפילה. וברך את לחמך ואת מימך, פת שחרית במלח. לכאורה, היכן כתוב המלח? אלא, שהמלה 'לחמך', בחילוף אותיות, היא 'מלחך'. דהיינו, לחם עם מלח. לא כתוב 'פתך', אלא 'לחמך'. כלומר, לחם וגם מלח.

לגבי השאלה, היכן כתוב שישנם י"ג דברים, כנראה הדבר רמוז בפסוק הזה, שיש בו י"ג מלים. מן המלה זעבדתם ועד המלה מקרבך. והאחד שחסר, זה 'עם הכולל'. סה"כ שלש עשרה, עם הכולל. הדבר טוב, למאן דאמר שישנם י"ג דברים, אבל מה נעשה למאן דאמר השני, האומר כי יש אומרים, אף מוציא את הקנאה ומכניס את האהבה? הרי הוא מוסיף לנו עוד דבר אחד, או שנים, ואינו מוציא משהו אחר במקום. היכן הדבר רמוז? כנראה צ"ל, שהוא עושה את החשבון, בלי הכולל. אבל מאידך, יש לנו בפסוק שלש 'את', כי אלו ריבויים. 'את י"י אלהיכם', 'את לחמך', 'זאת מימך'. א"כ יוצא, שאפשר להוסיף גם את זה.

זאת בכדי להבין משל ומליצה, לראות איך הדברים רמוזים בתורה, למרות שבפשט לא רואים זאת בכלל. כפתור ופרח.

העניין שאמרנו מקודם, לגבי החילוק בין שני הפסוקים, מובא בהקדמת ספר חיבור התשובה להמאירי [עמ' 7], וז"ל, כל מקום שהזכירה התורה הבטחה לעם, להישמר מחליי מצרים בהטיב דרכיהם, תמצא שלא הזכיר זה בלשון הסיור אותם מהם, ר"ל שיסיר אותם מהם, אבל בלשון שלילת בואם אליהם והעדרם מהם, ר"ל שלא יחולו עליהם. אמר, אם שמוע תשמע וגוי כל המחלה אשר שמתו במצרים לא אשים עליך. לא אמר, אסיר ממך. ובשאר החללים הבאים על ידי סיבות, כאמרם 'צנים פחים וגוי, הבטיח בהסיר אותם מהם. אמר, והסירותי מחלה מקרבך. ובפסוק אחד, הראה שתי

רעב וצמא, המרה יכולה להשפיע על כל הגוף. הגמרא אומרת במסכת סוטה [דף ה' ע"א], אמר רבי יוחנן, אד"ם, אפר דים מרה. מסביר רש"י בד"ה אדם], למה נקרא שמו אדם? שהוא אפר דים מרה. כלומר, כולו הבל. לכך, אל יתגאה. מרה, היא לחלוותית מרה היוצאה מן המרירה שבכבד, ומתגברת באדם. הכל לפי החדשים, ושינוי העתים, ולפי המאכל שאוכל. הדבר תלוי, באיזה עונה בשנה, ולפי מזג האויר, ובמאכל שאוכל, וכדומה. ועל ידיה, באין חליים ונגעים ומכאובות. יש שקורין בדברי הרופאים 'מרירה שחורה', ויש שקורין 'מרירה אדומה'.

א"כ לכאורה, המדובר על דבר טבעי. ואכן ראיתי כי כך מובא בקיצור שלחן ערוך [הלכות שמירת הגוף על פי הטבע סי' ל"ב סעיף י"א], מזה שהוא מביא זאת שם, מובן שהדבר הוא על דרך הטבע. גם בשלחן ערוך המקוצר [סימן ק"מ סעיף י"א] הבאתי זאת כך, רק שהרחבתי יותר בסעיף הזה.

ואם זהו דבר טבעי, אז איזו הבטחה יש כאן למי שעובד את ה' הרי אם הדבר מועיל גם לגוי העושה זאת, א"כ הדבר אינו מיוחד רק לעובדי ה'. והרי הגמרא הביאה את הפסוק, 'ועבדת את יי אלהיך, וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך?' לכאורה, גם אם האדם אינו מקיים תורה ומצוות, אינו מתפלל ואינו עושה כלום, אם הוא קם ואוכל מיד בבוקר, הדבר צריך לעזור לו.

שאלה מהקהל: למה דוקא פת? אם זאת הסיבה, אז כל מאכל צריך להועיל? תשובת מרן שליט"א: זהו הרצפט'. אם הוא יאכל עציט או גבינה, זה לא יעזור לו. אולי זה יעזור לדברים אחרים, אבל לא לגבי פ"ג מיני חלאים התלויים במרה. אם הוא לא יעשה זאת, אתה תראה אותו אח"כ בבית החולים.

אינני יודע, האם הדבר מוכרח לקרות. ישנם פ"ג מיני חלאים, שהדבר מועיל עבורם. אמנם, יכול להיות שהם לא יתעוררו אצלו בכלל, אבל אם יתעורר, זאת היא התרופה לכך, פת שחרית במלח וקיתון של מים. זאת היא הסגולה. כך הקב"ה ברא בטבע. לדברים הללו, זה מה שמועיל.

שאלה מהקהל: פת הבאה בכיסנין, היא גם מועילה?

תשובת מרן שליט"א: הפרי מגדים אומר, כי גם פת הבאה בכיסנין מועילה. האשל אברהם מבוטשאטש אומר, כי גם חמשת מיני קדירה מועילים, אבל זה חידוש גדול. אינני יודע, אם הדבר מקובל. לכל הפחות, שיהיה דבר של אפייה. האמת היא, כי אולי גם דברי הפמ"ג הם חידוש, שהרי לכאורה כתוב 'פת', אבל כנראה גם פת הבאה בכיסנין, פשוט יותר שהיא מועילה, כי סוף סוף זה נקרא 'פת'.

לגבי מה ששאלנו מקודם, על מדרש הגדול האומר, שישנם שמונים ושמונה מיני חלאים. בעצם, ישנה גמרא מפורשת במסכת בבא קמא [דף צ"ב ע"ב] האומרת, כי המלה 'מחלה', היא בגימטריא שמונים ושלושה. כנראה, בעל מדרש הגדול לא גרס שם את המלים הללו. מסתמא זאת הוספה בגמרא, זהו רק פירוש. בגמרא במס' בבא מציעא, הדבר לא כתוב, אלא רק במס' בבא קמא. מישהו כנראה הוסיף בגליון פירוש, שזאת הגימטריא של 'מחלה', ובעל מדרש הגדול לא גרס זאת. חייב להיות, שהדבר לא היה כתוב אצלו.

דרך אגב, ראיתי שהדבר לא כתוב רק במדרש הגדול, גם בילקוט המכירי [על ספר משלי] כתוב שמונים ושמונה. בעל ילקוט המכירי, היה בארץ צרפת, בדרום צרפת. א"כ, כבר ישנם שנים שאומרים זאת. ממילא, אי אפשר לדחות זאת, שכביכול היתה להם טעות בהעתקה.

מחלה מקרבך כי אני יי רופאך, על תנאי שיעשה עבודה בק"ש ותפלה בכוונה, יסיר ה' המחלה מקרבך, נגד טבעו של הרופאים שאמרו ששתיית מים והלחם שחרית מזיק על פי הרפואה. אינני יודע, האם גם כיום, הרופאים אומרים כך. שמעתי שהדבר ההיפך. שמעתי שהיום הם אומרים, שזהו דבר טוב. בכל אופן, לדברי העיון יעקב, הרופאים אומרים שזה לא טוב. לפי זה מובן, כי אדרבה, לפי הטבע הדבר אינו טוב, אבל הסגולה היא, שע"י ק"ש בכוונה ותפילה בכוונה, הקב"ה יעזור שזה יבטל ממנו את המחלות.

לפי דבריו, הרווחתי גם תירוץ על הרמב"ם. הרי רבינו הרמב"ם, אינו מביא את עניין פת שחרית בכלל. מדוע הוא לא מביא זאת? הרי הדבר כתוב במפורש בגמרא? אלא, כנראה שבזמן הרמב"ם, זה היה מזיק. כידוע, הרמב"ם בהלכות דעות, כותב דברים רבים בענייני רפואות. לפעמים דבריו דומים לדברי הגמרא, ולפעמים הדברים שונים מדברי הגמרא. וכבר מסבירים, שהסיבה היא, מפני שהשתנו הטבעים, ממה שהיה בזמן חז"ל בארץ בבל. ישנם ארצות אחרות, השתנו הטבעים והזמנים וכו'. הרמב"ם כתב, לפי הרפואה של זמנו.

לכן לפי דברי העיון יעקב, שהרופאים אומרים כי הדבר מזיק, ממילא מובן מדוע הרמב"ם השמיט זאת, כי לפי ידיעתו הוא חשב שהדבר מזיק, לכן הוא לא רצה לכתוב זאת. ומה שהדבר כתוב בגמרא, זה היה רק בזמנם.

המהלך השלישי, הוא הפלא ופלא. תשמעו דבר ממש נפלא. ממש נפלאות מתורתך.

ישנו דבר חידוש, שכותב הבית חדש [שם] בשם המרדכי, וז"ל, פת שחרית, מה זה פת שחרית? אינה אלא בתבואה הרחוקה מן הישוב, ולא שמעה קול התורנגול, ולא קול המושכים באניות. והרגילים בה, צריכים לאכול תדיר בכל יום, וע"כ נמנעים החכמים ממנה. הוא

ברצוני לומר שלשה תירוצים, בעניין השאלה ששאלנו מקודם, שאם פת שחרית זהו דבר טבעי, א"כ מה הנס המיוחד בכך? איזה שכר אתה מבטיח לעובדי ה', בזכות כך?

ראשית, אין הכי נמי, אכן זהו דבר טבעי. אבל מה יהיה, לגבי מי שלא יעשה זאת? הרי אין חובה לעשות כך, זאת אינה הלכה. אם גוי או רשע לא יעשה זאת, אין הכי נמי, יבואו עליו המחלות. אבל אדם צדיק, העובד את ה', הזכות הזאת תעמוד לו, שהוא לא יבוא לידי מחלות. זה מה שנאמר, ועבדתם את יי וגו' וברך את לחמך ואת מימך, הקב"ה ישלח ברכה, גם אם הוא לא יאכל פת שחרית, מאיזו סיבה שתהיה, כגון בשוגג, שכח או שהיה אנוס, הוא לא יאכל מאיזו סיבה, הזכות של ק"ש ותפילה תזכה אותו, שהלחם שלו, גם אם הוא לא יאכל אותו בשחרית אלא בצהריים או בערב, הקב"ה ישלח בזה ברכה, שזה ירפא את מחלות המרה. ואילו לגבי הגוי, רק אם הוא יאכל פת שחרית, זה יעזור לו כנגד המחלות הללו, כי כך הטבע. מה שהגמרא אומרת, פת של שחרית וקיתון של מים מבטלתן, כך הוא מצד בריאות הגוף, מצד הטבע. כפי שכתוב דברים רבים בש"ס, בעניינים המועילים מבחינת הבריאות. וזאת, על פי הטבע. אבל לאדם צדיק, גם אם הוא לא יעשה זאת, הדבר יועיל לו.

אולם, לא כדאי לעשות זאת. כיון שע"כ, אתה מנכה לעצמך מן הזכויות. כי בזכות שקראת קרית שמע והתפללת, הקב"ה חסך ממך את המחלות. לכן הגמרא אומרת, כדאי לך לאכול פת שחרית, בכדי שהדבר יועיל לך בדרך הטבע, מבלי לנכות לך מן הזכויות. זהו מהלך אחד.

בעת המהלך השני. כתוב דבר חידוש, בספר עיון יעקב ובבא קמא דף צ"ב ע"ב, ולדבריו אדרבה, זהו כנגד הטבע. הוא אומר, שלדברי הרופאים, הדבר אינו טוב. וז"ל, והסירותי

אומר, שלא עושים את זה, החכמים לא משתדלים בפת שחרית, לא מחזיקים בכך, כי המדובר על משהו מיוחד. אין המדובר בסתם לחם, אלא צריך שהתבואה הזאת תגדל במקום שאינו ישוב, שלא מגיע לשם קול התרנגול. אם התבואה תשמע את הקוקוריקו שלתורנגול, התבואה הזאת כבר לא תעזור. ושגם לא תשמע את הקול של מושכים באניות. כמו כן, גם צריך לאכול זאת בכל יום. אם ביום אחד לא תאכל, הדבר לא יעזור. אינני יודע, אם הדבר יזיק, אבל הוא לא יועיל. ולכן, החכמים נמנעים ממנה.

כותב על כך המגן אברהם, ואין אלו אלא דברי נביאות. ובגמרא לא משמע כן. ולולי דמסתפינא הייתי אומר, שהשומע שמע וטעה, דאמרינן בשבת דף ס"ו, דפותה הוי דלא שמע קול וכו', כמש"ל, והוא סבר דפירוש זה קאי על פיתא, כלומר פת שחרית. הוא אומר, שנראה לו, כי ישנו כאן בלבול. בגמרא במס' שבת כתוב משהו לגבי פותא, ושם כתוב את הדברים הללו.

החכם צבי [בתשובותיו סי' ט"ו], כבר כתב מעצמו את הדברים הללו, והאריך על כך. הוא היה לפני המגן אברהם. הם היו באותו הדור. גם הוא אומר, כי זאת שגיאה. מה פתאום. הדבר לא כתוב לגבי פת שחרית, שהיא פת רגילה. הדבר כתוב לגבי משהו אחר. כתוב שם פותא, והם חשבו שזה פיתא. המדובר על משהו אחר בכלל.

ישנם האומרים, בדיוק ההיפך. לדבריהם, שם צריך להיות כתוב פיתא, במקום פותא. מה שכתוב פותא, זאת טעות. וזה קשור לעניין 'נפל פיתא בבירא'. אדרבה, לדבריהם זהו המקור למה שהמרדכי אומר. לא משנה. ישנו ויכוח גדול בעניין זה.

בכל אופן, רוב האחרונים אומרים, שהדבר אינו נכון, וכל פת מועילה לבטל את פ"ג מיני חלאים שבמרה.

אבל לפי דברינו, זה הפלא ופלא. וכולם צודקים. החידוש שהם אמרו, זהו על פי הטבע. הסגולה הזאת, בכדי לבטל פ"ג מיני חלאים, אכן זה רק בתבואה הרחוקה מן הישוב וכו'. אולם לעובדי ה', הדבר יעזור גם בלי זה. ממילא, הדבר צודק. זה נכון מה שהם אומרים. ועבדתם את י"י וגו' וברך את לחמך ואת מימך, המדובר בכל לחם, לא צריך בתבואה הרחוקה מן הישוב וכו'. בכל לחם שתאכל, הקב"ה יתן בו ברכה, שהוא יעזור כמו הלחם ההוא. אבל לאנשים רשעים, הדבר לא יעזור, כי עפ"י הטבע, התבואה שצריכה להיות, היא דוקא שלא שמעה קול תורנגול וכו'. וממילא, כל דברי חכמים קיימים.

שאלה מהקהל: אבל באופן הזה, גם ינכו לו מזכויותיו?

תשובת מרן שליט"א: נכון. אין הכי נמי. אבל אין עצה אחרת. דהיינו, היה יותר טוב, להשיג את התבואה הזאת. אבל החכמים לא משתדלים בכך, כיון שקשה מאד להשיג זאת. לא יכולים. וכנראה כיון שהדבר יקר המציאות, לכן גם ניכוי הזכויות הוא לא כ"כ גדול. הוא בדרגא אחרת, כיון שאין מה לעשות. משהו זה ינכה מן הזכויות, אבל אין מה לעשות, יותר טוב שהוא לא יהיה חולה. אין עצה אחרת.

שאלה מהקהל: עד איזה שעה אפשר לאכול פת שחרית?

תשובת מרן שליט"א: הרי כתוב, שהאדם יקבע את הסעודה עד שעה רביעית, עד שש שעות, שאם לא כן הוי 'כזורק אבן לחמת'. הגמרא [שבת דף י" ע"א] אומרת, 'אי לא טעים מידי בצפרא'. וכבר אומרים האחרונים, כי אפילו אם רק שתה קצת, זה מספיק. אם הוא אכל פת שחרית, אז אין הכי נמי, הוא יכול להתעכב עם הסעודה. אבל גם כוס תה או קפה בבוקר, יכול לעזור. כגון בשבת, שהתפילה מתארכת.

ישראל. אבל בעזרת ה', לאט לאט הדברים יתבררו.

עלינו ללמוד מכך מוסר-השכל נוסף, כמה אפשר לטעות. איך פירשו מאמרי חז"ל, ולפעמים אפילו בצורה של גימטריאות וכדומה, אשר מי שאינו יודע יכול לחשוב שזה לאמיתה של תורה'. כמה אפשר לטעות, אם לא יודעים, שבעצם המקור הוא פסול, ושאינן לכך שום הוכחה. וכמה הם הרחיקו לכת, לפרש דברים בצורה מוזרה, כביכול על איזה בסיס מסויים, עלו הרים וגבעות, ולבסוף ירדו בקעות, הלכו לכיוון אחר. ברוך ה', בעולם התורה והישיבות, פירשו את הדברים הללו בדרך התורה, ואפילו לא היה 'ריח' של-דברים הללו.

למשל, הרה"ג הצדיק יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, המשגיח של ישיבת פונוביז', דיבר על העניין הזה, איזה מוסר השכל הוא למד מן העניין 'שלא נהגו כבוד זה בזה'.

הרי ישנם בעניין זה, דברים תמוהים. כיצד יכול להיות שרבי עקיבא, שהיה מענקי ישראל, איך הוא לא ראה שתלמידיו מושחתים, מבזים האחד את השני? איך הוא לא נתן להם מוסר? כיצד הדבר יכול להיות? ואיך יכול להיות, שהם לא נהגו כבוד זה בזה? הדבר נשמע מוזר.

הוא מסביר שם רעיון עמוק וחשוב, זהו דבר דק מאוד, אשר אי אפשר היה להבחין בהם. מה שהם לא נהגו כבוד זה בזה, זהו מפני שהם עבדו על מדת הכבוד. דהיינו, כיון שהם רצו לחזק בעצמם את המדה הזאת, לכן ממילא הם לא כיבדו האחד את השני. בכדי שהאדם לא ייהנה מן הכבוד, ולא ירדוף אחר הכבוד, הם התנהגו בצורה פשוטה, לא מכבדים את אף אחד. אל תכבד אותי, ואני לא אכבד אותך. לכאורה, הדבר בסדר. המטרה היא טובה. אבל הטעות היתה, שבעצם בסתר היתה כאן מדה רעה, היתה עיניהם צרה. כלומר, הדבר לא נבע לגמרי לשם שמים, אלא מתוך זלזול האחד בשני.

המשך בעניין מיתת כ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא, ודחיית ההשערה שמתו במלחמת בר כוכבא – בר כוזיבא, אשר באה ממקורות זרים וממעייני נרפיש. ברצוני לדבר כעת, על עניין תלמידי רבי עקיבא, ולהשלים מה שהתחלתי לדבר על הנושא הזה. מצד אחד, כפי שאמרת בשיעור ומוצש"ק בהר ה'תשע"ו, היה עדיף שלא לדבר על הנושא הזה, כיון שעניין זה בא 'מחוץ למחנה', כבר הוכחתי אז שהדבר אינו מבית המדרש שלנו.

ברוך ה', אני רואה כי אפילו שעברו מאז מאות ועשרות שנים, ב"ה לא שמעתי זאת בזמנינו בקרב הציבור החרדי, ציבור בני התורה ותלמידי הישיבות, אף אחד לא נכנס לפירושים האלה, שכביכול תלמידי רבי עקיבא השתתפו במרד של בר כוזיבא, ומתו במלחמה וכו'. הדברים הללו לא נשמעו אצלינו, לא דיברו על כך, אלא אדרבה, תמיד המשגיחים בישיבות הקד' הסבירו, דיברו דברי מוסר, על התועלת המוסרית שלומדים מכך, על שלא נהגו כבוד זה בזה וכו'. אבל לצערי, אני רואה כי בשנים האחרונות, נכנסה אש זרה. זתאכל בקצה המחנה'. בקצה המחנה כפשוטו, מכניסים את הדעות הללו, וגם אנשים קצינים שבמחנה כמדרשו. הדבר מסוכן, שמכניסים את הפירושים האלה. לכן, ברצוני לבסס את העניין. התחלתי לדבר על כך בשיעורים הקודמים, וכעת אחזק זאת ביותר, ממה שכתוב בספרים, ועיי"כ נראה כי כל מה שהם אומרים, זה בגדר חוכא ואטלולא.

זהו עניין השקפתי חשוב ביותר, ויש לדעת זאת. לצערינו, ישנם אנשים, אפילו שהם נקראים רבנים, יש להם השקפות הבאות ממקורות זרים. הם כמובן מעלימים זאת, הם לא יאמרו לך שהדבר בעצם בא מהכופרים, או מהאנשים שהם חצי שומרי תורה ומצוות. הם כביכול לוקחים רק חלק מסויים, מבלי לומר שבעצם המקור הוא מושחת, מעייני נרפיש ממש. שהדבר בא מאנשים, אשר זלזלו בחכמי

דהיינו, המסקנא היא כך. אכן האדם לעצמו, צריך שלא ישאף לכבוד, שלא ירוץ אחר הכבוד. אבל את השני, אתה חייב לכבד. אם אינך מכבד את השני, יכול להיות שזה נובע ממדה מגונה. אתה חושב, שאתה עושה זאת, מפני שלכבוד אין ערך, ולא מתייחסים לכך. אבל זאת טעות. את השני, חייבים תמיד לכבד. ואת עצמך, אל תכבד.

כך כתוב בספרו אור יחזקאל [על מדות, דף כ"ב]. אלו דברים היורדים חדרי בטן. בהתחלה הוא מביא את דברי הגמ' במסכת יבמות, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה וכו'. לאחר מכן הוא מביא את מדרש קהלת רבה [פרשה י"א אות ו'], שם כתוב קצת אחרת מלשון הגמרא, רבי עקיבא אומר, שנים עשר אלפים תלמידים היו לי מגבת ועד אנטיפרס, וכולן מתו בחיי בין פסח לעצרת, ובסוף העמידו לי שבעה ואלו הן וכו'. אמר להם, הראשונים לא מתו, אלא מפני שהיתה עיניהם צרה בתורה זה לזה. אתם, לא תהיו כן. מיד עמדו ומילאו כל ארץ ישראל תורה.

כותב האור יחזקאל כך, ובאמת הדבר תמוה, והיאך נכשלו תלמידי רבי עקיבא בעון חמור כל כך, של אי נתינת כבוד לתלמידי חכמים? והלא בזיון תלמידי חכמים, מהעבירות החמורות ביותר? וראה ברבינו יונה [שערי תשובה ג' קמ"ז], בגודל עון בזיון תלמידי חכמים.

ונראה ביאור העניין, שתלמידי רבי עקיבא עבדו כל חייהם על בריחה מן הכבוד, ושאפו לבטל מעצמם את כל המדות המגונות, כאהבת הכבוד וכדומה. ומכיון שזלזלו בכבוד, וידעו גודל הסכנה הטמון באהבת הכבוד, לכן אף לחבריהם, מתוך מחשבת לשם שמים, נהגו בדרך זו של אי נתינת כבוד, כי לא רצו להכשיל את חבריהם במדה מגונה זו של נתינת

כבוד. וכנראה, שאף רבי עקיבא לא מיחה בהם. ורק לאחר שמתו כולם במיתת אסכרה, התבונן רע"ק ואמר לתלמידיו החדשים, שהראשונים לא מתו, אלא בשביל שהיתה עיניהם צרה בתורה. גילה רע"ק לתלמידיו, שאי נתינת הכבוד זה לזה, לא היתה מפני שנאתם את הכבוד, אלא היה טמון בזה מדה רעה של עיניהם צרה בתורה. ומפורש שפיר הא דבגמ' יבמות מבואר, שלא נהגו כבוד זה בזה. והיינו, שהמעשה בפועל שעשו, היה אי נתינת כבוד, וטעמם כמש"נ, משום שנאתם את הכבוד וכו'. עד שבא ר"ע ואמר, שיסוד הנהגתם היתה, משום עיניהם צרה בתורה זה לזה. ולכן במדרש, שמפורש דברי ר' עקיבא עצמו, נקט את הסיבה שהיתה הגורם למעשה אי נתינת הכבוד, והיא העיניהם צרה בתורה זה לזה.

וזה מה שלמדנו מדברי ר' עקיבא, שחובת עבודתנו צריכה להיות כמש"נ, שרק בנוגע לעצמו, חייב להתנהג בבריחה ושנאת הכבוד. ואילו במה ששייך להנהגתנו עם הזולת, חייבת להיות בנתינת כבוד וכו'. ודברים אלו נותנים מעט טעם והבנה למעשה דתלמידי רע"ק, כי הנהגתם היתה, במהלך עבודה רוחנית. ורק רע"ק לימד, שדרך זו, סכנה טמונה בה, שיתכן ומעורב במעשה ד'לשם שמים', מדה רעה. הוא מאריך שם בעניין זה.

כעת תשמעו, כיצד אותם אלה פירשו את העניין, בצורה רחוקה.

ברצוני לומר, שמצד אחד אני ממש מאושר, כי הפירושים הללו ידועים, אולי בסביבות מאה וחמשים שנה. גרץ שהזכרנו בשיעור הקודם, מת בשנת תרנ"א. אבל זה לא התחיל ממנו, אלא מלפני כן. תכף נראה זאת. כבר אולי מאתיים שנה, מדברים את הדברים הללו, וב"ה לא נכנס לעולם התורה לא מיניה ולא מקצתיה. אמנם בארצות הברית, כבר מלפני עשרות

שערי יצחק – השיעור השבועי

יוס. צריך לראות את כל דבריו שם, כי קיצרתי. הוא בנה שם כל מיני מהלכים, בכדי להסביר זאת. אבל בהמשך, הדבר יהיה יותר ברור.

מישהו שלח לי צילום, מן העלון אמונת עתך [עלון מס' 41 אייר התשס"א מאת הרב משה צבי נריה, ישיבת בני עקיבא כפר הרא"ה. העורך], כתוב שם כך, ידוע המעשה של רבי עקיבא, בעניין 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד'. הגמרא מביאה סיפור, שרבי עקיבא הגיע לעיר מסוימת, ביקש ללון בה עם תלמידיו, לא מצאו אכסניא באותה עיר, יצאו ממנה והלכו לשדה, היו אתם חמור תרנגול ונר. באה הרוח וכיבתה את הנר. החתול טרף את התרנגול. אריה טרף את החמור. באותו לילה באה הגייס על העיר, פגע בה. מצד רבי עקיבא ותלמידיו שישנו בשדה בחושך כי הנר כבה, ללא רעש התרנגול והחמור שנטרפו, ניצלו. איש לא העלה בדעתו, שיש נפש חיה בשדות השוממים. כולם מכירים את המעשה הזה, מהגמ' ברכות דף ס"ב ע"ב. 'כל מאי דעביד רחמנא, לטב עביד'.

לכאורה, איך יכול להיות שרבי עקיבא רצה ללון בעיר, ולא נתנו לו אושפיזא? איזה יהודים אלה? לא נותנים לאנשים להתארח?

הם כותבים שם בעלון כך [בשם הרצ"י קוק. העורך], וכי יתכן שיהודים לא יכניסו לביתם אורחים? לא לתת להם אכסניא? לא רק זה, לא נתנו להם בכלל ללון בעיר, אלא נאלץ ללון בשדה. וחזר המקרה של פילגש בגבעה? לא מסתבר. וזה מדובר, אם זה סתם אדם מישראל. אבל מדובר על רבי עקיבא, איך לא מכבדים אותו ולא מביאים לו אושפיזא? הדבר תמוה ביותר.

כעת תשמעו, איזה רעיון. הדבר היה בזמן מלחמת בר כוזיבא, גברה ידם של רומיים, החלו לחפש את מנהיגי המרד. בראשם רבי עקיבא ותלמידיו. מן הסתם במצבים כאלה התחילו לחפש בכל מקום, לתור אחרי עקיבות וסימנים. מצאו עיר שהוא התחבא בה,

שנים, הדבר נכנס לציבור החרדי. כנראה לא היו שם גדרים ומחיצות מספיק.

תשמעו מה כותב הרב הנקין [מובא בספר כתבי הגאון רבי יוסף אליהו הנקין, ח"א שאלות הזמן, עמ' קצ"ז], ממש השתוממתי למראה עיני, אף שבגמ' משמע שתלמידי ר"ע מתו על מטותיהם באסכרה רח"ל, הנה מרגלא בפי העולם, שתלמידי רע"ק השתתפו במלחמת ביתר בימי בן כוזיבא. שמעתם? הוא אומר, שכך 'מרגלא בפי העולם'. ממש התפלאתי. איפה "העולם" הללו? מובן כי בארצות הברית, כבר הכניסו להם אז השקפות לא נכונות. כל מיני דרשנים, אשר כבר קלטו דעות זרות. לצערינו בתקופה ההיא, ארצות הברית היה מקום ריק מתורה, זה לא כמו שהיום בזמנינו. בכל אופן, הוא כותב כך, מרגלא בפי העולם, שתלמידי ר"ע השתתפו במלחמת ביתר בימי בן כוזיבא, שלפי דברי הרמב"ם היה רע"ק נושא כליו של בן כוזיבא. ואף שבש"ס שלנו לא מצאנו רמז לזה, אבל במדרש איכה נמצא, שרע"ק היה אומר על בן כוזיבא, שהוא מלך המשיח, ואח"כ נואש ממנו יעו"ש. ומגבת ועד אנטיפרס, מקום מיתתן של תלמידי ר"ע, היה זה לפי דבריהם מקומות המלחמה, ושם ניתנו לקבורה. תשמעו איזה רמז הוא מצא לכך, ונראה שרמז זה שניתנו הרוגי ביתר לקבורה, הוא מרומז בל"ג בעומר. כי ל"ג, אותיות גל. לרמז על הגל והקבר של הרוגי ביתר. גם הוא רמז על 'גל עיני', שנתגלו עיניהם לראות אושר ישראל, לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח דעת ה' וטובת הבריות. וזהו מרומז בעניין עומר, שהוא הצדקה המעולה, ראשית בכורי כל לתנו לכהן, למען יחזיקו בתורת ה'. כך הוא כותב.

שאלה מהקהל: יכול להיות שמיתתם לא קשורה למלחמה, יכול להיות שסתם קברו אותם בל"ג בעומר.

תשובת מרן שליט"א: אבל ל"ג בעומר לא קשור לתלמידי רבי עקיבא, כי אז הם רק הפסיקו למות, אבל קברו אותם מלפני כן. בכל

וכשבוקש הענישו את כל יושביה של עיר. הגיע רבי עקיבא לאותה עיר, חששו יושביה שמא בעיקבותיו יגיעו הבולשים הרומיים, ואז תיענש העיר כולה. לכן רבי עקיבא החליט מעצמו שאין לסכן את כל העיר, והלך לישן בשדה. מתברר שהחשש אכן היה רציני. באמת בעיקבות העקבות, הגיע גייס לעיר ההיא. ובגלל שרבי עקיבא הלך לשדות, ניצל הוא ותלמידיו, ואולי אף ניצלה העיר.

שמעתם? אני חושב, כי השאלות בכלל לא מתחילות. ראשית, כתוב רק שרבי עקיבא בא לעיר. מי אמר שהיו יהודים בעיר הזאת? לא כתוב, שהיו שם יהודים. הוא הגיע, לעיר של גויים, ולא הכניסו אותו. דבר שני, הסיבה שהוא לן בשדה, פשוטה מאד. הוא ראה, כי אם המדובר באנשים כאלה, שלא מוכנים להכניס אורחים, כאלה 'רעים וחטאים', מי יודע מה יכול להיות. לגבי המלאכים בסדום כתוב, ויאמרו לא פי ברחוב נלין [בראשית י"ט, ב']. א"כ בנ"ד, בודאי שהוא פחד מהם, לכן הוא הלך לישן בשדה. חוץ מזה, מי אמר שהיו איתו תלמידים? לא כתוב, שהיו איתו תלמידים. לכאורה משמע, שרבי עקיבא היה לבדו.

שאלה מהקהל: מי אמר שהכירו אותם? תשובת מרן שליט"א: נכון. אדרבה, הוא לא רצה שיכירו. ראשית, לא הכירו אותו. ואם זה גויים, פשיטא. ואפילו אם הם היו יהודים, הוא לא רצה לפרסם את עצמו, בכדי שלא ליהנות מכבוד התורה.

ולפי דבריו, הגייס הזה בא, כי התנהל מרדף אחרי רבי עקיבא ותלמידיו. שמעתם? 'התנהל מרדף'. הגייס הזה בא, זה הרומיים, וכי הם שבו את כל העיר? ולמה שבו אותם, אם אלו רומיים? הרי אדרבה, הם לא חשודים. הרי אדרבה, הם לא נתנו לו ללון בעירם. אלא, זה לא מצד השלטונות, רק שודדים באו לעיר. אינני מבין, כיצד הם הגיעו לכל הפירושים הללו.

שאלה מהקהל: אם רבי עקיבא היה ביחד עם תלמידיו, וכי היה להם רק חמור אחד?

תשובת מרן שליט"א: אין הכי נמי, לא משמע שהיו איתו תלמידים. האמת היא, שכתוב בסוף הדברים, 'אמר להו, לאו אמינא לכו, כל דעביד רחמנא לטב עביד?' לכאורה כתוב 'אמר להו'. אבל הדבר אינו מוכרח. כי יכול להיות, שאחרי כל הסיפור, רבי עקיבא פגש אותם ואמר להם כך.

והוא ממשיך וכותב, לאור הנ"ל אפשר להבין את המנהג המובא בטור [סי' שצ"ג אות ד', וכן בשו"ע שם], שנהגו הנשים שלא לעשות מלאכה אחרי השקיעה בימי הספירה וכו'. נשאלת השאלה, מדוע הם הובאו לקבורה דוקא בערב, ולא ביום? אלא, שתלמידי רע"ק אלו שהובאו לקבורה, נפלו במרד בר כוכבא, והרומיים אסרו לקברם. הרי כתוב, שלא נתנו לקבור את הרוגי ביתר. וכאשר הצליחו להסתיר מעיני הרומיים גופות חללים, היו קוברים אותם בערב, מבלי שיראו זאת הרומיים.

הדבר אינו מובן. ראשית, הרי כתוב שלא ניתנו לקברם, א"כ משמע שבסוף לא קברו אותם. א"כ איך הם הצליחו בכל זאת לקבור אותם? משמע, כי לא קברו אותם, עד שרבן גמליאל שילם כסף רב וכו', כמו שאחז"ל. חוץ מזה, הסיבה פשוטה מאד, מדוע קברו אותם בערב, כי כתוב שהם מתו לפני השקיעה, לכן קברו אותם לאחר השקיעה. אם הם היו מתים בבוקר, אכן היו קוברים אותם ביום.

לאחר מכן הוא מדבר על כך שעשו צנזורה, כבר דיברנו על כך בשיעור הקודם, ואמרנו כי אין דבר כזה, לא מצאנו שחז"ל פחדו מן הרומיים. מובן כי ממנו הוא מקור דבריו של הר"מ מאזוז שהבאנו, אך נתברר שזה לא "ממקור ישראל".

שאתה כעת בתפקיד, אזי הכל מחוק? הדבר אינו ברור. אבל גם אם נניח שכן, לא זאת היא הנקודה.

הגמ' ביבמות שם מסבירה שתלמידי רע"ק "נפלו" מפני 'שלא נהגו כבוד זה בזה'. ויש לפרש בפירוש פשוט, אך שונה לגמרי ממה שהורגלנו. חז"ל רמזו לנו מה קרה לתלמידי רע"ק. הם היו בדרכים ובגשרים, הם היו פרטיזנים ביערות. שמעתם? תראו מה עשו מתלמידי רבי עקיבא... הם לא לחמו במלחמה סדירה של צבא מאורגן, שיש לו כמויות של נשק, אלא כדרך שלחמו הפרטיזנים, בהפתעות בדרך לא מסודרת, עושים גשר ומארב מאחוריו וכדומה. תלמידי רבי עקיבא לא נהגו כבוד זה בזה, כי הם היו באותה עת במצבים בהם ענייני הכבוד אינם קיימים כלל. עכשיו אין עניין של כבוד, עכשיו אתה נמצא בשלב של מלחמה, כעת זה לא הזמן לכיבודים. כך רמזו לנו חז"ל, מה קרה לתלמידי רע"ק. ובגלל שחששו מהגויים השולטים באותה העת, הם צינזרו את דבריהם, ולא רצו לספר במפורש שתלמידי רע"ק מתו מפני שלחמו במלחמת בר כוכבא, ובכל המאבקים נגד הכובש הרומי. אלא רק רמזו לנו בדרך זו, את אשר אירע להם.

רבונו של עולם, א"כ מדוע הם מתו? הרי כתוב, שהם מתו מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, אבל אתה אומר שזה בסדר, כי בזמן שהם 'פרטיזנים', הם לא היו צריכים לכבד האחד את השני, אבל בסוף הם הרי מתו בגלל זה. אינני מבין. לא רישא סיפא, ולא סיפא רישא. כבר קבעת, שמבחינה הלכתית, זה לא הזמן לכבד, א"כ כיצד בסוף הם מתו בגלל זאת? ה' ירחם. אבל תחכו, תכף תשמעו דברים יותר 'מעניינים'.

כעת תראו, כיצד בני חבורתם הגיעו לדברים, שהם כפירה, או 'דרך מינות'.

אבל כעת תשמעו, פירוש נוסף מדהים. לכאורה, למה תלמידי רבי עקיבא, לא נהגו כבוד זה בזה? אנחנו יודעים את הפירוש, אבל תשמעו כיצד "הם" מפרשים. חושבני, כי חשוב לדעת זאת, כי אם לפעמים תשמעו דברים, מכל מיני מקורות, תבינו שהדברים אינם באים ממקור קדוש. גם אם רבנים אומרים אותם, אבל הדברים התחילו ממקורות שאינם נכונים.

הוא כותב כך, נראה לבאר הסבר חדש לדברי הגמ', שתלמי רע"ק לא נהגו כבוד זה בזה. יש לנו בהלכה, הלכות הנוגעות ביחס לרב, לחבר ולתלמיד. והדרת פני זקן, מתייחס למי שקנה חכמה. קדימויות הכהן וקדושתו וכו'. כאשר נכנסים לבית, צריכים לקדם ולהקדים את הקשיש יותר, או את התלמיד חכם יותר. והנה אומרת הגמ' בברכות דף מ"ו ע"ב, 'תנו רבנן, אין מכבדין לא בדרכים ולא בגשרים ולא בידיים מזהמות'. בכניסה או ביציאה מהבית, בחיים השלווים והרגילים, יש מקום לדיני הכבוד. אבל בדרך, כאשר האדם ממהר לביצוע תפקידו, אם הוא הולך בדרכו ולפניו צועד זקן באטיות, אינו יכול להרשות עצמו להאט את צעדיו ולא לעקפו משום 'זהדרת פני זקן'. כן הוא בגשרים, אדם הנמצא בתפקיד, אינו יכול להמתין ולהקדים את כל הראויים כיבוד. לכן אומרת הגמ', 'אין מכבדין בדרכים והגשרים', שם אין לדרוש זאת ממנו.

לפעמים כאשר מזדמן מפקד צעיר, ולו חיילים המבוגרים ומכובדים ממנו, דבר שמזדמן לרוב בשירות מילואים, אין הוא יכול בזמן הפקודות וההוראות לעסוק בענייני כבוד. הוא נמצא כעת בתפקיד, והוא צריך לבצע את הפקודה כראוי, מבלי לעשות חשבונות מי הם הנמצאים לפניו.

ראשית, הדבר סתם צריך עיון, האם זה בכלל נכון? וכי בגלל שהאדם נמצא בתפקיד, אינני מדבר על פיקוח נפש, אדרבה אולי גם במצב כזה, אם יש כאן עניין של כבוד לזקן, וכי בגלל

ישנו ספר מפורסם, בשם אוצר ישראל, שחיברו יהודה איזנשטיין, הוא חיבר כמה ספרים, ורואים בספריו ובין השיטין דברי כפירה ואפיקורסות. אמנם מצד אחד הוא מביא כל מיני ספרים, בבקיאות רבה, חיבר חבילת "אוצרות", אבל תשמעו מה הוא כותב בספרו אוצר דרשות, ותראו כיצד הוא מכניס דברי מינות, והכל בגלל שהם ינקו ממקורות זרים.

הוא כותב [בדף 130] כך, אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא. מה הפירוש, 'אמרו'? תשמעו טוב, ותדעו כיצד הם מדברים. הלשון 'אמרו', משמע שהיא אגדת עם. ולא ידעו עיקר הדברים בעצמם. 'אמרו', כמו שאומרים בתימנית, 'קאלו'. 'אמרו', לא ידוע מי זה שאמר.

גם לא ידעו, מפני מה מתו, ואיך מתו, רק כי מתו מיתה רעה. ויש אומרים שהיא מיתה אסכרה. תשמעו איזה דברי אפיקורסות. ואין לתמוה על זה. מה אתם רוצים? אל תתפלאו. כי מלחמת התלמידים תחת בר כוכבא, היתה בארץ יהודה, רחוק מבבל. גם הגזירות והשמדות, מנעו אותם לדעת אמיתת הדבר. רק שמעו, שלא נהגו כבוד זה בזה. ואפשר שהיה מחלוקת ביניהם, אם להשתתף במלחמות בר כוכבא, או לחדול. עכ"פ מתו כולם במלחמת ביתר, כי אי אפשר שכ"ד אלף תלמידים ימותו כולם בפעם אחת במיתה אסכרה. לא יכול להיות. בקיצור, הוא כופר בכך, אינו מאמין.

אבל, אנחנו נענה לו, לפי 'הראש' שלו. ראשית, זאת טעות. הוא החליט, שאם כתוב 'אמרו', זה כביכול דבר שאיננו מבוסס. אבל זאת טעות חמורה. בהרבה מקומות בחז"ל, כתובה המלה 'אמרו', והכוונה שזה קיצור ל'אמרו רבותינו', או 'אמרו חכמים' וכדומה. מי שיראה, הבאתי בספר מעיל קטון [הלכות קדיש דף קס"ב], הרבה מקומות כאלה. בפרקי דרבי

אליעזר, הדבר מצוי, 'אמרו'. כנראה שזה היה דבר מפורסם, לכן אי אפשר היה לומר זאת בשם חכם מסויים. הבאתי שם בס"ד, שישנם מקומות רבים, שכתוב בהם את הלשון הזאת. כבר אינני מדבר, על מה שכתוב במסכת אבות, באשתו אמרו, קל וחומר באשת חבירו [אבות פ"א משנה ה']. לשון זה מצוי גם במכילתא, הרבה פעמים. וכן במבוא למדרש תהלים. הבאתי שם כי מצד עצם הלשון "שאמרו", לא איריא להוכיח מזה שהוא מאוחר, שהרי מצינו כן בלשונות חז"ל, כגון בפרקי דרבי אליעזר [פרק ג'], מכאן "אמרו" חכמים כל מלכות שאין לה יועצים וכו'. גם בגמרא במסכת יבמות [פרק ג' משנה ג'], וזו היא שאמרו, אחותה כשהיא יבמתה, או חולצת או מתיבמת. גם שם במשנה ה', זו היא שאמרו, אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו. א"כ, המלה 'אמרו', אינה מראה שזה כביכול משהו מן הציבור, ולא מן החכמים. זאת סתם טעות.

חוץ מזה, הוא אומר שבבבל לא ידעו מה קורה בארץ ישראל. מה הוא יגיד על מדרש קהלת רבה שהבאנו לעיל, שם כתוב, אמר רבי עקיבא, הראשונים מתו, כיון שהיתה עיניהם צרה. הרי קהלת רבה, זהו מדרש ארץ ישראל. א"כ, זה כבר לא תלמוד בבלי, אלא חכמי ארץ ישראל אמרו זאת. מה הוא יאמר על כך? יסתום את פיו בחצץ.

דבר נוסף, אמרנו כי בדורות הראשונים, הגאון הרב אייזיק הלוי, נלחם כנגד הדעה הזאת. משום מה, לא האמינו לו. לא קיבלו את דבריו. בא בעל הספר חגים וזמנים, שחיברו י"ל הכהן מיימון, צריכים לדעת מי זה, הוא היה שר הדתות הראשון במדינה, שהחזון איש זצ"ל אמר כי בודאי שבספריו נמצאים דברי מינות. וזאת, למרות שהוא היה ת"ח וכו'. הוא הציע בזמנו, לעשות סנהדרין. אמרו להרב מבריסק, הגרי"ז זצ"ל, שהרב מיימון אומר, שצריכים לעשות סנהדרין של כל חכמי ארץ ישראל

שערי יצחק – השיעור השבועי

אנטישמיות, מי יודע מה ילד יום. אבל מובן מסוף דבריו, כי הכל בא להם מספרי אומות העולם, ולצערינו המכסילים היהודים הללו, שמו בעיקר את כל יהבם, להביא את ההיסטוריה שלנו מתוך ספרי הגויים.

בכל אופן, בעל דורות הראשונים, כתב בעדינות כזאת על הרמב"ם. בכבוד גדול ובזהירות. הוא אומר, אינני רוצה לדבר על הרמב"ם, אבל ידוע שרבותינו לא עסקו בהיסטוריה. הרמב"ם לא עסק בהיסטוריה, זה לא התפקיד שלו, לכן אני לא רוצה להתייחס לכך. אילו עסק כמוני, לא כתב כך.

בעת תשמעו, באיזו חוצפה כתוב בספר חגים וזמנים הנ"ל, אבל דומני שהכל יודו, כי תשובה כזאת מאת חוקר היסטורי מאמין כמוהו, אשר לא פעם דחה תלי תלים של מחקרים היסטוריים מפני איזו רשימה אגדית, לא נאמרה אלא מתוך חפץ קדום, ומתוך תאווה ניצוח, ואינה ראויה כלל לתשומת לב. כך הוא מגיב, על דברי הצדיק בעל דורות הראשונים, בכדי לבטל את ההערה הזאת. הוא כותב, שזה רק 'מתוך תאווה ניצוח'.

בקיצור, הוא מאשר ומקיים, את כל מה שכתבו אותם המסכילים. ומה שכותב הדורות הראשונים, זה רק בגלל שיש לך עניין לבטל אותם. כביכול, הרי הרמב"ם כך אומר, הוא סותר אותך, כיצד אתה מתעלם מדברי הרמב"ם? בעל דורות הראשונים, כתב זאת כ"כ בענוה, לא רצה לפגוע בכבוד הרמב"ם.

מצד אחד, יש כאן משהו. אמנם, כולם אומרים, שאינם יודעים מה המקור של הרמב"ם, וכיצד הוא הגיע למסקנא הזאת. אבל מסתמא, היה לו מקור. אי אפשר להתעלם מכך. יכול להיות, שהיה לו לרמב"ם מקור. אבל מאידך, הבאנו כבר את מהר"ץ חיות, אשר הסביר זאת, שהרמב"ם לא התכווין לנושא כלי מלחמתו של בר כוזיבא, אלא שזה בתורת מליצה, שהוא תמך בו וכו'.

והגולה. הוא ענה, כן, אני מסכים, אבל הדבר הראשון, אנחנו נכריז עליו שהוא 'זקן ממרא'... זאת תהיה הפעולה הראשונה, של-סנהדרין...

בעת תשמעו, כיצד הוא מתייחס לעניין הזה. הוא כמובן מקבל את הדעה של אותו גרץ, שזה בא ממלחמת בר כוזבא, ותכף תשמעו, מי הוא האיש הזה שהזכרתי.

בעל דורות הראשונים, אשר נלחם בדעות המשכילים, וביטל אותם, הוא הבין בסוף כי הם יכולים 'להיתפס' בלשון הרמב"ם, שכתב שרבי עקיבא היה נושא כליו של בר כוזיבא. לכן, אחרי שהאריך וכתב כמה דפים, בכדי לבטל את דעות החוקרים הללו, שאמרו שרבי עקיבא השתתף במרד, ונשא את ראש המרד, וכל מה שהסתובב בהרבה ארצות, זה היה בכדי לארגן את המרד וכו', ממש עשו את רבי עקיבא כביכול הוא שר-הצבא, הוציאו אותו בכלל מן הלימוד. כך מתוך הרהורי ליבם. אז הוא מוכיח, בהרבה הוכחות וראיות, שבכלל אין שום קשר בין הדברים. רבי עקיבא הלך להפיץ תורה, לדאוג לתורה ומצוות. אין שום רמז בשום מקום, שהדבר קשור למרד, ולכל הדברים הללו. ובסוף דבריו, בכדי שלא יתפסו בלשון הרמב"ם, הוא מצא לנכון לכתוב [בחלק חמישי עמ' שט"ז הערה פ"ד] כך, אין חפצינו לדבר על דברי הרמב"ם סוף הלכות מלכים, שהיה רבי עקיבא בביתר נושא כלי בן כוזיבא, שהדבר ידוע כי בעניינים כאלה לא עסקו רבותינו הראשונים, ולא היה זה מעין מלאכתם.

דרך אגב, התברר לי בס"ד מי הם 'הידועים' [עיי' סוף שיעור בחקתי], שהוא מדבר עליהם. חשוב לדעת גם את זאת. 'הידועים', בלשון בעל דורות הראשונים, היינו הנצרים. הדבר מובא אצלו בהרבה מקומות. הוא לא רצה לכתוב זאת במפורש. כל המשכילים והחוקרים הללו, ינקו מספרי הגויים. לכן הוא אומר, כי את כל המושג, השם של 'בר כוזבא', לקחתם מהכתבים של-גויים. הוא לא רצה לכתוב זאת בהדיא, כנראה חשש מאיבת האומות,

בכל אופן, אין מקום להתבטאות גסה כזאת, כפי שהוא התבטא על בעל דורות הראשונים.

היה לו לדחות את דבריו והוכחותיו של ספר דורות הראשונים, אילו היה לו פה להשיב, ומצח להרים ראש. אך הוא התעלם מזה, לדון לגופו של עניין, ובא רק "לעקוץ" אותו. זו שיטה ידועה, ולדעתי חסרונה בצידה.

עכשיו תשמעו, מי זה אותו גרץ שר"י. בהקדמת הספר תולדות ישראל, לר' זאב יעבץ, אינני מכירו, אבל רואים עליו שהוא נוהג כמו תלמיד חכם, הוא כותב את ההיסטוריה על פי מקורות חז"ל, ש"ס וראשונים, עם יראת שמים. [אמנם לפי מה שבדקתי אח"כ, צריך הדבר עוד קצת עיון]. מתוך דבריו מובן, כי הם זלזלו בחכמי ישראל.

הוא כותב [בסוף הקדמתו לחלק ששי] כך, לדעת גרץ [דף 179], בית שמאי זה בית מדרש של קנאים חשוכים. רבי טרפון, תשמעו מי זה רבי טרפון, לפי הגדרתו, רק בכדי שתדעו מי אלה עוכרינו ושונאינו, שהפיצו דעות זרות, הוא היה עשיר נדיב נמהר ובעל חימה, ואויב קנא ליהודים הנצרים. רבי יוסי בן קיסמא, הוא מליץ מהלל של רומיים. מי זה בן עזאי? במקום שיאמר, שבן עזאי היה מלא חכמה וקדושה ופרישות, הוא כותב עליו, היה שונא את האישות. אכמ"ל, המעיין שם יבין את הדברים לאשורם.

הוא מביא גם את וייס, דור דור ודורשיו, הרשע הזה, לפי איך שהוא מזלזל בחכמי ישראל, דברי בוז ומשטמה. אשר לא נשמעו כמעט כמוהם מפי ישראל. רחמנא ליצלן.

כיצד ישנם הרוצים לבנות על דברי האנשים הללו, אשר זלזלו בתנאים ובשאר גדולי ישראל?

כבר הבאתי בפניכם, את המאמר של ר' בצלאל לנדוי, מחבר הספר הגאון החסיד

מולנא, ושאר ספרים, אשר סיכם יפה את העניין הזה. ישנו חידוש בדבריו.

הוא כותב [בעמ' 26] כך, המקור היהודי היחידי מזמנים קדומים כמובן, שהוא נזכר בשם בר כוכבא, הוא כת"י של ש"ס מינכן בסדר עולם. אבל בדרך כלל, הוא נזכר בשם בר כוזיבא. דהיינו, השם 'בר כוכבא', בעצם בא מן הגויים. וכל אלה אשר מביאים אותו בשם 'בר כוכבא', הם לקחו זאת מהם. אף המטבעות שנטבעו בימיו נקראות בתוספתא המובאת גם בגמ' בבא קמא דף צ"ז ע"ב, מעות כוזביות ירושלמיות.

בהמשך הוא כותב [בדף 28] כך, בעיקבות המשכילים, דהיינו וייס, וזכריה פרנקל, הלכו גם כותבי התולדות. גרץ טוען בספרו דברי ימי ישראל, כי רבי עקיבא עשה מעשיו, להכין את המרידה בפעולות ומעשים נוצחים, ותכלית זה עשה מסעות גדולות, ויעבור בהמדינות על נהר פרת, בבל, ובאזיען הקטנה, ולזפירין אשר במדינת קיליקיא, ואל קסריה, העיר הראשה בקאפוקיא בפריניא וגלטיא, ונכונה מאד ההשערה כי נסיעות רבי עקיבא היתה לעורר את היהודים שם למרוד בממשלת רומא ולכונן ממשלה יהודית. אין כל פלא, שדובנוב הולך הולך בעיקבות גרץ, ואף הוא קובע שרבי עקיבא וחביריו היו המעוררים והמעודדים, ובר כוכבא וגיבוריו היו המוציאים לפועל, זיהלכו למלחמה בלי מורא ופחד, זאם רבי עקיבא הלך לאסיה הקטנה ולבבל ולשאר ארצות, ודאי בעניין הכנת המרד וכו'.

אולם רי"א הלוי, זהו בעל דורות הראשונים, בא וטוען בספרו [פרק מ'], כי כל ההנחה על השתתפותו של רבי עקיבא במרד, אינה נכונה. המקומות אשר עבר שם רבי עקיבא, הם לדעתו 'במקומות שונים ובעניינים שונים ובזמנים שונים, וכולם גם דבר אין להם עם המרידה', ורבי עקיבא כאחד 'מגדולי חכמי הדור ההוא, נהג לבקר את אחיו, לראות את שלומם ולסדר את ענייניהם'.

הלכתי לבדוק זאת בספר שלו, ובהחלט כתוב כאן דברים אשר צריך לדעת אותם. למרות שכפי שאמרתי לכם, הוא לא משלנו, אבל אני מביא זאת, בכדי שיבינו כי הם בעצם טועים בכל ההסתכלות שלהם.

הוא כותב [בספר תולדות היהודים בארץ ישראל בתקופת המשנה והתלמוד דף 42] כך, שנים עשר אלף זוגות תלמידים וכו', רב שרירא גאון כותב, והעמיד רבי עקיבא תלמידים הרבה והוה שמדא על תלמידי רע"ק וכו', ומעתיק הוא את המסורת שביבמות. "והוה שמדא על תלמידי רבי עקיבא", מסתבר שהוא מכוון להריגה בידי המלכות. ובהערה למטה הוא כותב, בנוסח הצרפתי, שהוא עיקר, והוה "סמכא" דישראל על וכו'. המלה 'שמדא', זהו בנוסח הספרדי. אבל בנוסח הצרפתי, שלדבריו הוא יותר עיקר, כתוב 'סמכא' ולא 'שמדא'. נשענו והסתמכו עליהם. א"כ בכלל לא ברור, שרב שרירא גאון כתב את המלה הזאת.

ובהמשך הוא כותב כך, התלמוד אומד להלן, אמר רבי חמא בר אבא ואיתימא ר' חייא בן אבין, כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? אמר רב נחמן בר יצחק, אסכרה. הרי שמתו מן המגפה. אלא שכנראה, שבנוסח התלמוד שלפני רב שרירא גאון, לא היה המאמר האחרון. ומיתה רעה, יתכן שמשמעה כמיתה משונה. שפעמים עניינה רציחה בידי המלכות. וכדברי רב שרירא גאון.

אלא שכל עצמה של המסורת מלמדנו לאחר העיון, שמיתתם של תלמידי רבי עקיבא הראשונים, אירעה לפני מלחמת בר כוכבא. שהרי לאחר מכן, לימד רבי עקיבא את תלמידיו השניים, רבי מאיר ורבי יהודה וכו', והרי אין סיפק לכך, דהיינו אין מספיק זמן, בימים המעטים, שחיה רבי עקיבא לאחר גמר המלחמה.

[בשבילם זו ודאי סתירה מוחצת, כי הוא היה פרופסור באוניברסיטה העברית].

לאחר שהוא מאריך בהוכחותיו, הוא קובע אפוא כי 'דבר לא היה לו לרבי עקיבא עם המרידה'. בתקופה מסויימת, טעה רבי עקיבא ונטה לראות בו את המשיח, ועל תקופה זו מספר הרמב"ם [בהלכות מלכים פרק י"א הלכה ג'] על רבי עקיבא 'שהיה נושא כליו של בן כוזיבא המלך, והוא היה אומר עליו שהוא מלך המשיח, ודימה הוא וכל חכמי דורו שהוא המלך המשיח, עד שנהרג בעוונות. וכיון שנהרג, נודע להם שאינו'. אולם יותר משנה שלימה לפני מצור ביתר, כבר ראה רבי עקיבא את העתיד, והודיע לכל ישראל כי אין ה' בקרבם, והיא לא תצלה, ועתידה פורענות גדולה לבוא'.

עמדתו הנמרצת של הלוי, לא נתקבלה בשעתו. לא קיבלו זאת, משום מה.

אבל כעת תשמעו, מה הוא כותב בסוף דבריו, לאחרונה נתקבלה גם על דעת הסופרים וכותבי התולדות. ואחד החוקרים המובהקים, ג' אלון, קובע כבר בספרו הנ"ל [עמ' 192], 'ודאי הדין עם הלוי, המרחיק מן המסעות האלו של רבי עקיבא תכלית מדינית-צבאית, ומסתבר שהן (המסעות) קדמו אף למלחמת טריינוס'.

עכשיו, זהו בגדר 'מהם ובהם'. בא מישוהו משלהם בעצמם, שאינו מתוך המחנה שלנו, פרופסור, והוא כותב ההיפך, שבעל דורות הראשונים צודק.

אף אותה הנחה המהלכת בקרב החוקרים, כי ישנו קשר בין כ"ד אלף תלמידים שהיו לו לרבי עקיבא וכולם מתו בפרק אחד, ובין המרד של בר כוכבא, הוכחה כבלתי מבוססת וכו'. דעה זו אומצה גם ע"י חוקרים דתיים רבים, שניסו לראות קשר בין מרד בר כוכבא ובן ל"ג בעומר, אולם כל הניחושים הללו נדחים בדבריו של ג' אלון [שם עמ' 43], הקובע ש'מיתתם של תלמידים אלו אירעה לפני מלחמת בר כוכבא'.

לסיום, קצת לייצנותא. תראו כיצד הם הרחיקו לכת, להבין דברים מוזרים. מה פירוש דברי הגמרא במס' סנהדרין [דף צ"ג ע"ב], לגבי בר כוזיבא, 'חזויהו דלא מורח ודאיין?' על פי הפסוק [ישעיה י"א, ג'], וְהָרִיחוּ בְּיָרֵאתָ יְיָ.

כתוב כאן בחוברת מחניים [דף 41], מישהו אחר [בשם "הרב" מרדכי הכהן. העורך], כי הכוונה היא, שהוא הרג את רבי אליעזר המודעי. איך הרגת אותו? וכי לא ידעת שהוא צדיק? למה חשדת בו? המבין יבין, כי אין קשר בין הדברים. דבר נוסף, אני אומר לכם ממש בקצרה, תמצית דתמצית. יש בגמ' מס' שבועות [דף כ' ע"א], לאסור איסור, שאדם אומר שלא יאכל בשר ולא ישתה יין, כיום שמת בו אביו, כיום שמת בו פלוני, כיום שנהרג בו גדליה בן אחיקם, כיום שראה ירושלם בחרבנה, אסור. מה הפירוש 'כיום שמת בו פלוני'? מי זה 'פלוני'? לדעתו זהו בר כוזיבא. ולמה לא הזכירו את שמו, כמו במקומות האחרים? אינני יודע. אם פחדו מכך, למה במקומות האחרים לא פחדו? במקום שיבין, כי הדבר פשוט. 'יום שמת בו פלוני' היינו, כל אדם מסויים אשר מת. אדם בלתי מוגדר.

אבל חושבני, כי הדבר המצחיק ביותר, זהו הפירוש החדש שכתוב כאן [בדף 43]. מי הם שנים עשר אלף "זוגים" שהיו תלמידי רבי עקיבא? יש למישהו רעיון, מה הוא מפרש? הכוונה היא, לחיילות... כלומר, הנשים שלהם. תשמעו, הזוגים תלמידים הנאמרים בגמרא, היינו איש ואשתו, כפי הדין שיוצאים לכל המלחמות, אפילו כלה מחופתה. הן לא לחמו, הן היו בחיל רפואה ... הן היו בחיל קבורה, מסרו נפשן בחסות החשכה לקבור את ההרוגים. לכן כתוב שהנשים נוהגות לא לעשות מלאכה בלילות הספירה, כי בחשיכה הם התעסקו בקבורה שלהם. זה הפירוש, 'שנים עשר אלף זוגים'. בנותיזוג שלהם.

חושבני, כי הדברים ממש חוכא ואטלולא. הבאתי זאת על קצה המזלג, רק בכדי להראות, כמה לצערינו צריך להיזהר, שהדברים הללו לא יתקבלו. אני אומר זאת, כי לצערינו כמעט עמד להיכנס הדבר הזה, ולדעת כי אדרבה, יש להוציא זאת החוצה. מחוץ למחנה מושבם, "להריח" מי שאומר דברים כאלה שמעיינותו פסולים.

הערה מהקהל: יש גם איזה עלון, שהפיצו בו את הדברים הללו. תשובת מרן שליט"א: נכון. בכמה עלונים. זה מה שאני אומר, חוששני כי הדבר יכנס לציבור. צריך להבין, כי כל הדברים הללו, באו ממקורות לא טובים. ושהדבר התחיל, מאנשים שהיו ממש, ה' ירחם. והם המשיכו בכך, עד לדברים הללו.

קריאה נוספת בדבר עריכת השיעורים. ברצוני לסיים, בשני דברים.

ראשית, בקשר לעריכת השיעורים. אנחנו מחפשים עורך או עורכים לשיעורים. אמנם מה שדיברתי, זה לא היה 'קול קורא במדבר', כי אולי כבר מישהו מציע את עצמו, אבל אינני יודע האם זה מספיק. לפעמים יש מצבי לחץ, וצריך עוד מישהו, אשר יוכל לערוך את השיעורים, אם אפשר אפילו באותו השבוע. ניתן לפנות להרב שילה, בכדי לקבל פרטים. מי שיוזכה בזה, זכות הרבים תלויה בו, כי יש בשיעורים הללו תועלת רבה. צריך לערוך את השיעור, ולציין מקורות וכו', ועוד כמה פרטים, בכדי לזכות את הרבים בתורה שבכתב.

דברי מרן שליט"א בשבח הקונטרס "מועדי השם" על הלכות ספירת העומר ומנהגי העומר.

דבר נוסף, בעניין החוברת 'מועדי השם', על הלכות ספירת העומר ומנהגי העומר, שיצאה ממש בערב שבת קודש זאת, ע"י ידידנו הרב שלום אביטל הי"ו, אשר ממש יגע על הוצאת

שערי יצחק – השיעור השבועי

זה צ"ל באות יו"ד, זשתי-ה', כמו חברותיה, זהמת-ה', וכן זשמת-ה'. היה צריך להיות יו"ד. תמיד הכלל הוא, שזה לא הולך לפי הסמיכות בפועל, אלא לפי מה שהיה אמור להיות, והמלה היתה צריכה להיות עם יו"ד. וכפי שאמרתי, בתאג של בניה, אכן ישנם תרין פשטין, אבל מאידך, בתאג של מה"ר אברהם בנו של מהרי"ץ, ישנה רק פשטא אחת. לכן, הדבר עדין צריך עיון. אבל בכל אופן, לא פשוט שזה מלרע. ועכ"פ אין לגעור בקורא.

בפרשת נשא, צריך לשים לב למלה 'המאררים', בעניין זה ישנו בלבול גדול, אבל לפי המסקנא שלנו, כפי שכתבתי בס"ד בהרחבה בנפלאות מתורתך, כולם ללא געיא באות ה"א, והשוא שבמ"ס נח. וגם באות אל"ף, אין געיא, רק במלה השנייה והששית. מי שיראה בנפלאות מתורתך דף קל"א, רק שישנה שם טעות בד"ה והדעת, כתוב באלו ה'שתים' שאין בהן געיא באל"ף, אבל צ"ל 'ארבע'. מי שקורא שם את העניין, מבין זאת. בכל אופן, כל תיבות 'המאררים', השוא נח בלי געיא, ובשנייה ובששית, ישנה געיא באות אל"ף. ואידך, פירושא הוא, זיל גמור.

והמקום ברוך הוא ישפיע עלינו טובה ממעון ברכותיו, ויסייענו על מעשה רצונו, אכ"ר.

קובץ זה. כבר יצאו לאור, עשרה קונטרסים 'מועדי השם'. חנוכה, ברכות, פורים, פסח, שבועות ויום טוב, ארבע תעניות, בין המצרים, ימים נוראים, סוכה וארבעת המינים, חול המועד. וכעת יצא על ספירת העומר.

ברוך ה', הוא יגע כאן יגיעה גדולה, לברר פרטים רבים בהלכות ובמנהגי ספירת העומר, הוסיף מספרים וסופרים, כל דבר ועניין בהרחבה, והוא דן בכך בשקלא וטריא, להביא זאת בכור הבחינה, בבקיאות גדולה ובעיון.

לגבי כל פרט ופרט, הוא שאל אותי על המנהגים, והעלה זאת על הכתב. יישר כוחו. חשוב מאד להפיץ זאת, כי יש בכך תועלת רבה. הדבר ממש מאיר עיניים, וירבו כמותו בישראל.

מדור "דקדוקי תורה" על הפטרת במדבר ופרשת נשא.

ברצוני להוסיף שני דברים, במדור "דקדוקי תורה". ישנם הרבה דברים, אשר רציתי לדבר עליהם, אבל מחמת קוצר הזמן, אומר דבר אחד הנוגע להפטרת שבת במדבר, ודבר שני הקשור לשבת הבאה.

בהפטרת במדבר, הרבה הסתבכו בקריאת המלה וְשִׁתָּהּ פְּאָרֶץ צִיָּה (והושע ב', ה'). האם המלה וְשִׁתָּהּ, היא מלעיל, או מלרע? כיון שבתורה קדומה כתוב, כי לפי שיטת מהרי"ץ, זה צ"ל מלרע.

הערה מהקהל: מרן שליט"א דיבר על כך בעבר.

תשובת מרן שליט"א: אולי כבר דיברתי על כך בעבר, אבל אני חוזר על זאת שוב, כיון שכעת אנחנו מדברים לפי סדר הפרשיות. שיהיה ערוך הכל לפי הסדר. האמת היא, כי בתאג של בניה הסופר, ישנם תרין פשטין. וכך חושבני כעת, כי אכן זה צריך להיות מלעיל. כי לפי משפט המלה, זה צריך להיות באות יו"ד. זה לא הולך לפי המציאות של תרין פשטין סמוכות, אלא

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון. ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ, או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה. פרטים בטלפון: 050-4140741